

بسمه تعالی

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خاوران

معاونت پژوهش

مدیریت امور پژوهشی واحدهای آموزشی

شیوه نامه تدوین و نگارش پایان نامه

پاییز ۱۳۹۳

مقدمه:

هدف از تدوین پایان نامه، سنجش مهارت طلبه در به کارگیری منابع اصلی و استفاده مطلوب از آنها، عمق- بخشی به دانایی و توانایی، تقویت روحیه تتبع، مهارت جمع بندی اقوال، تحلیل و نقد علمی است. بدین منظور و برای ایجاد هماهنگی میان پایان نامه طلاب حوزه های علمیه خواهران، معاونت پژوهش با اتکاء به اصول شناخته شده روش تحقیق و ملاحظه روش های پژوهش و نگارش در مراکز آموزشی مختلف، شیوه نامه حاضر را برای نگارش و تنظیم پایان نامه سطح سه ارائه نموده است. اگر چه نمی توان تمام نکات مربوط به ارائه روشمند یک اثر علمی را در این راهنما ذکر نمود، لکن به منظور آشنایی طلاب با اصول اولیه و حفظ وحدت رویه در نحوه آماده سازی پایان نامه، سعی شده نکات کلیدی در این مجموعه ذکر شود. ناگفته نماند مراکز مختلف آموزشی و پژوهشی از مقررات و ضوابط واحدی برای تدوین پایان نامه پیروی نمی کنند. در عین حال برای یکدست شدن روند کار در یک مجموعه، لازم است از بین روش های رایج، شیوه ای را برگزید و دانش پژوهان را به رعایت آن ملزم نمود. از این رو طلاب مدارس علمیه خواهران موظف اند قبل از اقدام به تنظیم پایان نامه، ضمن آگاهی از مفاد آیین نامه ذیربط، این شیوه نامه را به دقت مطالعه و مطابق با آن، زیر نظر اساتید راهنما و مشاور، تحقیق خود را تدوین نمایند. بدیهی است که هیئت محترم داوران نیز این شیوه نامه را ملاک داوری پایان نامه قرار خواهند داد.

بدون تردید ارایه نظرات ارزشمند اساتید محترم در تکمیل شیوه نامه حاضر موثر خواهد بود. پیشاپیش از دقت نظر و مساعدت آن بزرگواران سپاسگزاریم.

طرح کلی پایان نامه

پایان نامه در سطح سه به زبان فارسی نوشته می شود. نگارش آن به زبان عربی تنها در صورتی مجاز است که محقق کاملاً به زبان عربی فصیح و معاصر مسلط باشد.

ترتیب صفحات پایان نامه به شکل زیر است و شیوه نامه نگارش نیز بر اساس همین الگو طراحی شده است:

۱. جلد پایان نامه.
۲. صفحه عنوان
۳. صفحه بسم الله الرحمن الرحيم.
۴. تصویر صورت جلسه دفاع.
۵. صفحه تحمیدیه.
۶. صفحه تقدیم.
۷. صفحه تقدیر و تشکر.
۸. صفحه چکیده.
۹. فهرست مطالب.
۱۰. مقدمه.
۱۱. فصل های تحقیق.
۱۲. نتیجه گیری.
۱۳. پیشنهادات.
۱۴. فهرست منابع.
۱۵. پیوست ها.
۱۶. چکیده فارسی (در صورتی که پایان نامه به زبان عربی باشد).

۱- طرح جلد

جلد پایان‌نامه سطح سه، گالینگور سرمه‌ای تیره بوده، مطالب روی جلد زرکوب می‌شود. در نگارش مطالب روی جلد، از نوع، اندازه قلم و فاصله سطرالگوی زیر پیروی شود. در عطف پایان‌نامه نیز عنوان اثر در وسط، نام محقق در قسمت بالا و مقطع تحصیلی در قسمت پایین به صورت عمودی درج می‌گردد. مواردی مانند (ص)، (س)، (ع)، (عج)، (ره) و ... روی جلد، در صفحه عنوان، فهرست مطالب، متن و ... به صورت کامل نوشته شوند، مانند: سلام الله علیها، علیه السلام، عجل الله تعالی فرجه، رحمه- الله علیه و... ذکر عناوین و القاب مانند حجت الاسلام، دکتر، جناب آقای، سرکارخانم و... روی جلد و در صفحه عنوان، اگر به صورت یکدست در تمام پایان‌نامه ذکر شود، بلامانع است. (پیوست شماره ۱)

۲- صفحه عنوان

صفحه عنوان در واقع تصویر روی جلد است و تمام مطالب نوشته شده روی جلد با همان سبک و اندازه قلم و فاصله سطر عیناً در آن تکرار می‌شود. صفحه عنوان ساده، بدون کادر و بدون شماره باشد. (پیوست شماره ۲)

۳- صفحه بسم الله الرحمن الرحيم

صفحه بسم الله، ساده، بدون کادر و بدون شماره باشد. در نگارش «بسم الله الرحمن الرحيم» از طرح- های مختلف می‌توان استفاده کرد، اما طرح در وسط صفحه قرار داده شده، اندازه آن به گونه‌ای باشد که قسمت بیشتر صفحه را پوشش دهد. مانند نمونه (پیوست شماره ۳)

۴- صفحه صورتجلسه:

در این صفحه، تصویر صورتجلسه تکمیل شده دفاعیه پایان‌نامه که حاوی نمره، امضای هیأت داوران و تایید مراجع ذیربط است، در اندازه A4 منعکس می‌شود.

۵- صفحه تحمیدیه

در این صفحه، محقق به حمد و ثنای خداوند متعال می‌پردازد. این صفحه باید ساده و بدون کادر بوده، بر اساس حروف ابجد شماره گذاری شود. متن تحمیدیه داخل کادری ساده قرار می‌گیرد. عنوان تحمیدیه با (Btitr12) و متن تحمیدیه همانند متن تحقیق با (B Lotu14) نوشته شود. فاصله سطرها ۱/۱۵ سانتی متر و در وسط صفحه باشد. (پیوست شماره ۴)

۶- صفحه تقدیم

در این قسمت، معمولاً محقق اثر خود را به فرد یا افرادی تقدیم می‌کند که مورد احترام وی هستند. مانند ذوات مقدس اولیاء الهی، شهدا و... . این صفحه ساده بوده براساس حروف ابجد شماره‌گذاری می‌شود. متن تقدیم داخل کادری ساده قرار می‌گیرد. عنوان تقدیم و تشکر با (Btitr12) و متن تقدیم همانند متن تحقیق با (B Lotu14) نوشته شود. فاصله سطرها ۱/۱۵ سانتی متر و در وسط صفحه باشد. (پیوست شماره ۵)

۷- صفحه تقدیر و تشکر

محقق در این فراز از کسانی که در تدوین اثر او را یاری داده یا به نحوی مؤثر بوده اند، قدردانی می‌کند. این صفحه ساده بوده بر اساس حروف ابجد شماره گذاری شود. متن تقدیر و تشکر داخل کادری ساده قرار می‌گیرد. عنوان تقدیر و تشکر با (Btitr12) و متن تقدیر و تشکر همانند متن تحقیق با (B Lotu14) نوشته شود. فاصله سطرها ۱/۱۵ سانتی متر و در وسط صفحه باشد. (پیوست شماره ۶)

۸- صفحه چکیده

با توجه به گستردگی موضوعات علمی و حجم زیاد مباحث، مطالعه همه پژوهش‌ها برای خوانندگان امکانپذیر نیست. بنابراین محقق از طریق ارائه چکیده، سهولت در مطالعه و صرفه جویی در وقت را برای مخاطبان به ارمغان می‌آورد. چکیده، نشانه احاطه محقق بر موضوع است. بهتر است چکیده پس از اتمام پایان‌نامه نوشته شود تا محقق تمام مطالب را مورد بررسی قرار داده و تسلط کافی را بر موضوع به دست آورد.

چکیده حداقل ۱۵۰ و حداکثر ۳۰۰ کلمه و منحصرأ در یک صفحه A4 با فاصله خطوط یک سانتی‌متر آورده می‌شود. صفحه چکیده ساده و بدون کادر بوده، با حروف ابجد شماره گذاری شود.

کلید واژه‌ها : کلید واژه‌های تحقیق در پایان چکیده ذکر می‌شوند و صفحه‌ای مجزا ندارند. تعداد کلید واژه‌ها بین ۳ تا ۷ واژه است.

انواع چکیده

چکیده دارای انواع مختلفی است که هر مرکز علمی بر اساس نیاز خود، نوع آن را مشخص می‌کند. معمولاً در تحقیقات حوزوی دو گونه از چکیده مطرح است که در ذیل به هر دو نوع اشاره و چکیده مد نظر حوزه علمیه خواهران مشخص شده است.

- **چکیده تمام نما:** این نوع چکیده، اطلاعات روشنی از مباحث کمی و کیفی مندرج در اثر ارائه می‌دهد. محتوای یک چکیده تمام‌نما برای یک کار تحقیقی شامل ماهیت و حدود مسأله، هدف مطالعه، روش تحقیق، یافته‌های مهم یا نتایج، پیشنهادات و اطلاعات ضمنی یا جنبی است.
- **چکیده راهنما:** در این نوع چکیده ابتدا در مورد مسأله تحقیق توضیح کوتاهی داده می‌شود. سپس نکات مهم و کلیدی که در تحقیق به آنها پرداخته شده، ذکر می‌گردد و در نهایت به یافته‌های تحقیق اشاره می‌شود این نوع چکیده گزارشی نیست.
- چکیده مد نظر مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران، چکیده راهنماست.

نکات مورد توجه در چکیده نویسی

- در یک تحقیق علمی، چکیده به زبان علمی و نه ادبی نوشته می‌شود.
- چکیده به زبان فارسی نوشته می‌شود، اما در صورتی که پایان‌نامه به زبان عربی نگاشته شود، چکیده عربی در ابتدا و چکیده فارسی نیز در پایان اثر درج می‌شود.
- چکیده نباید جنبه گزارشی داشته باشد. به عبارت دیگر چکیده مروری بر مباحث و فصل‌های تحقیق نیست.
- در چکیده منابع ذکر نمی‌شوند.
- در چکیده تعریف لغوی کلمات نمی‌آید.
- در چکیده از نقل قول مستقیم استفاده نمی‌شود؛ بلکه به قلم و بیان خود محقق نوشته می‌شود.
- در پایان چکیده، کلید واژه‌ها ذکر می‌شوند. کلیدواژه‌ها، اصطلاحات تخصصی و پرکاربرد تحقیق هستند که نمای کلی تحقیق در ذهن محقق را نشان می‌دهد و راهنمای نکات مهم موجود در طرح است. کلیدواژه‌ها در معرفی فضای بحث، نمایه سازی و جستجو کاربرد دارند. کلید واژه‌ها تعریف نمی‌شوند. نمونه (پیوست شماره ۷).

۹- فهرست مطالب

تمامی عناوین فصل‌ها، گفتارها، بندهای موجود در پایان نامه در فهرست مطالب ذکر می‌شوند. دقت شود در تنظیم فهرست مطالب باید نظم منطقی پایان‌نامه و ارتباط مباحث آن با یکدیگر مشهود باشد و عناوین اصلی و فرعی از یکدیگر متمایز باشند. صفحات فهرست باید ساده و بدون کادر بوده، بر اساس حروف ابجد شماره‌گذاری شوند. در فهرست مطالب عناوین در سمت راست و شماره صفحه آن‌ها در سمت چپ ذکر می‌شود. بهتر است از امکانات ورود (word) استفاده شود تا فهرست مطالب به طور اتوماتیک تنظیم شود. نمونه (پیوست شماره ۸)

- متن اصلی

۱۰- مقدمه

مقدمه متنی است که خلأ آگاهی میان نویسنده و خواننده تحقیق را پر می‌کند. در مقدمه تبیین کوتاهی از مسأله و اهداف مورد نظر در تحقیق، روش و نحوه انجام تحقیق در حد یک صفحه به عنوان مدخلی برای ورود به پایان نامه مطرح می‌شود. بنابراین بایستی دقیق و منسجم، روشن و هدفمند باشد. مقدمه با کلیات تحقیق فرق می‌کند. در مقدمه، تنها به توضیح کلی اکتفا شده و تفصیل نیاز ندارد اما در کلیات، هر گزینه نیاز به تفصیل و تبیین کامل دارد. در مقدمه اشاره‌ای به فصول تحقیق و روند انجام کار می‌شود. معمولاً نقل قول مستقیم در مقدمه نمی‌آید. از صفحه مقدمه تا آخرین صفحه پایان‌نامه با عدد شماره‌گذاری می‌شود. صفحات حاوی عناوین فصول، نباید شماره صفحه داشته باشند، اما در شمارش صفحات لحاظ می‌شوند.

۱۱- فصل‌های تحقیق

تعداد فصول تحقیق بر اساس موضوع تحقیق متفاوت است. ممکن است یک موضوع نیاز به تفسیر و یا تبیین بیشتری داشته باشد. بنابراین تعداد فصل‌ها نیز بیشتر می‌شود. مطابق آیین‌نامه، متن اصلی بدون احتساب فهرست منابع، نباید کمتر از ۱۰۰ صفحه و بیشتر از ۲۰۰ صفحه باشد، در هنگام تنظیم فصول و ساختار تحقیق به این مسأله توجه شده، حتی الامکان تناسب حجم در آنها حفظ شود. زیر مجموعه فصول، گفتارها و زیرمجموعه گفتارها، بندها هستند. در هر صورت پایان‌نامه نباید با لحاظ فصل کلیات، از سه فصل کمتر باشد. در تنظیم فصول ارتباط منطقی میان آن‌ها حفظ شود.

- تنظیم متن

مطالب در برنامه (Word 2007) و یک رو یا دو رو با حفظ کیفیت خوب اثر تایپ می‌شود. عناوین فصل‌ها با (B Titr24)، گفتارها در هر فصل با (B Titr14)، عناوین بندها با قلم (B Zar 14)، زیر عناوین فرعی با (B Zar 12)، متن اصلی با قلم (B Lotus 14) و پاورقی‌ها با (B Lotus 12) نگارش می‌شود. فاصله سطرها در تمامی متن فارسی ۱/۱۵ سانتی متر است. حاشیه از سمت راست صفحه ۴ سانتی متر و از بالا ۳/۵ سانتی متر، از پایین ۳ سانتی متر و از سمت چپ ۲/۵-۳ سانتی متر باشد. تعداد خطوط در هر صفحه بین ۲۲ تا ۲۴ خط با احتساب پاورقی‌ها بوده و عناوین فصل در وسط صفحه و با فونت (B Titr 24) آورده می‌شود.

در تایپ کلمات عربی از فونت Badr و انگلیسی از فونت Times new استفاده شود.

- فصل نخست: کلیات تحقیق

این فصل شامل طرح تحقیق و مفهوم شناسی و احیانا چارچوب‌های نظری تحقیق است. در صورتی که قبل از ورود به محتوای اصلی، توضیحاتی نیاز بود، گفتاری در فصل کلیات اضافه می‌شود. به طور مثال ممکن است عنوان تحقیق چند وجهی بوده و از جنبه‌های مختلف قابل بحث باشد یا دیدگاه‌های مختلفی در مورد آن وجود دارد که بایستی بیان شوند همچنین ممکن است بررسی تاریخچه ضرورت یابد و یا لازم باشد مبانی نظری و اموری از این قبیل بررسی شود که بنا به درجه اولویت در قالب گفتارهای دیگر در ذیل همین فصل به آن پرداخته می‌شود.

گفتار نخست: طرح تحقیق

طرح تحقیق شامل موارد زیر است :

۱. تبیین موضوع
۲. اهمیت و ضرورت تحقیق
۳. اهداف تحقیق
۴. پیشینه تحقیق (بیان تفاوت های تحقیق حاضر با پژوهش های انجام شده).
۵. سؤال اصلی
۶. سؤالات فرعی (که هریک عنوان فصل های تحقیق هستند).
۷. پیش فرض های تحقیق (مسلمات پذیرفته شده ای که تحقیق بر پایه آن بنا شده است).
۸. فرضیه (یا پاسخ به سوال اصلی).
۹. مفاهیم و متغیرها.

۱۰. روش تحقیق و روش گردآوری اطلاعات.

۱۱. سازماندهی تحقیق.

۱۲. مشکلات و محدودیت‌های تحقیق.

گفتار دوم: مفهوم شناسی

محقق در این قسمت مفاهیم اصلی تحقیق و احیاناً مفاهیم مشابه و همسوی با آن را به طور کامل توضیح می‌دهد و واژه‌ها مورد بررسی لغوی و اصطلاحی قرار می‌گیرند. برای این منظور باید از منابع درجه اول مانند کتب لغت معتبر، اصطلاح نامه‌ها، دانشنامه‌ها و ... مربوط به هر موضوع، استفاده شود. گاهی لازم است برخی عناوین بیشتر مورد واکاوی قرار گیرند و تنها بررسی لغوی و اصطلاحی در مفهوم شناسی کافی نباشد. به طور مثال ابعاد یک پدیده یا انواع آن و ... نیز می‌بایست مورد بررسی قرار گیرد.

- سایر فصل‌ها

برحسب موضوع تحقیق و مطابق با سوالات فرعی، یک عنوان کلی برای فصل انتخاب شده، سپس متناسب با عنوان فصل، گفتارها، بندها و زیر مجموعه آن نوشته می‌شود. دقت شود در ابتدای هر فصل یک مقدمه کوتاه در حد چند سطر به عنوان نوعی مقدمه چینی و در حد مدخلی برای ورود به بحث آورده شود. این مقدمه برای آن است که محقق ابتدا فضای بحث خود را معرفی و مشخص کند و یکبار به وارد اصل بحث نشود. در پایان هر فصل نیز نتیجه‌گیری در حد یک پاراگراف ارائه می‌شود. این مورد غیر از نتیجه‌گیری نهایی تحقیق است. نتیجه‌گیری در پایان هر فصل، در ارزیابی پایان نامه دارای امتیاز است.

۱۲- نتیجه‌گیری

پس از اتمام نگارش پایان نامه، محقق بایستی علاوه بر نگارش نتیجه در پایان هر فصل، نتیجه‌گیری نهایی را نیز بنویسد. نتیجه‌گیری نهایی، تجزیه و تحلیل قسمت‌های عمده تحقیق و ارزیابی آنهاست و میزان درک و یا استنباط محقق را از موضوع تحقیق مشخص می‌کند. محقق در این قسمت اقدام به مقایسه نتیجه‌های به دست آمده با هدف‌های از قبل تعیین شده می‌نماید و ضمن نوشتن نکات برجسته و یا کاستی‌های تحقیق که احیاناً نتوانسته است به آنها پاسخ گوید، با استنباط و ارائه راه حل، تا حدی مسأله را تکمیل یا به صورت کامل مسأله را حل می‌کند. این قسمت شامل جمع‌بندی و پاسخ به پرسش اصلی پایان‌نامه خواهد

بود. نتیجه‌گیری نهایی عنوان فصل ندارد. تنها در صفحه‌ای مجزا با عنوان «نتیجه‌گیری» درج می‌شود.

(پیوست شماره ۹)

۱۳- پیشنهادات

در طول تحقیق ممکن است محقق به راهکارهایی در زمینه موضوع و مسئله رسیده باشد که در این قسمت آن را بیان کرده، پیشنهادات کاربردی خود را مطرح می‌نماید. همچنین ممکن است محقق به این نتیجه برسد که موضوع نیاز به پژوهش‌های دیگری دارد که در دایره پایان‌نامه وی نمی‌گنجد یا با آن ارتباط مستقیم ندارد. بنابراین آنها را در قالب پیشنهادات پژوهشی بیان می‌کند. این پیشنهادات می‌تواند راهگشای طلابی باشد که در جستجوی موضوعات مناسب پژوهشی هستند.

۱۴- فهرست منابع

فهرست تمام منابع معتبر علمی که محقق در پایان‌نامه به آنها استناد کرده، می‌بایست در انتهای تحقیق درج گردد. بنابراین از ذکر منابعی که محقق صرفاً از آنها استفاده مطالعاتی کرده خودداری شود. در تنظیم فهرست منابع چند شیوه وجود دارد؛ گاه براساس نام کتاب و گاه بر اساس نام نویسنده تنظیم می‌گردد، اما شیوه مورد نظر در حوزه‌های علمی خواهران به شکل زیر است:

- اگر از قرآن و یا نهج البلاغه در متن استفاده شده باشد، نخست قرآن و بعد نهج البلاغه بدون ذکر مشخصات آورده می‌شود. اگر از ترجمه قرآن و نهج البلاغه استفاده شده، نام مترجم ذکر شود.
- در تنظیم فهرست منابع، به ترتیب کتب فارسی، کتب عربی، مقالات پژوهشی، ترویجی، نشریات عمومی، پایان‌نامه و روزنامه استفاده شده است به ترتیب حروف الفبایی نام خانوادگی نویسنده ذکر می‌شوند. منابع دیجیتالی نیز در انتها می‌آید.
- القاب و عناوین مانند آیت الله، حجت الاسلام، استاد، دکتر، مهندس، شهید و... در فهرست منابع حذف می‌شوند.

شیوه تنظیم فهرست منابع:

نام خانوادگی و نام نویسنده، عنوان کتاب، (مترجم یا مصحح یا محقق) جلد، چاپ چندم، محل نشر:

انتشارات، سال نشر.

مطهری، مرتضی، انسان کامل، قم: صدرا، ۱۳۶۸.

- در تنظیم فهرست، اگر از منابع مختلف یک نویسنده استفاده شود، به جای تکرار نام وی از خط تیره استفاده می‌شود.

مانند: مطهری، مرتضی، انسان کامل، قم: انتشارات صدرا، ۱۳۶۸.

_____، پیرامون انقلاب اسلامی، چاپ سوم، قم: صدرا، ۱۳۷۵.

- اگر محل انتشار کتاب مشخص نباشد، واژه (بی جا) و چنانچه سال انتشار مشخص نباشد واژه (بی تا) به جای آن استفاده می‌شود.

مصباح یزدی، محمدتقی، آموزش عقاید، قم، دارالتقلین، بی تا.

الفیض الکاظمی، محسن، علم الیقین فی اصول الدین، بی جا، بیدار، بی تا.

- بعد از کتب، ابتدا فهرست مقالات پژوهشی، سپس ترویجی و بعد از آن مقالاتی که از روزنامه‌ها استفاده شده است به شکل زیر تنظیم می‌شود:

نام خانوادگی و نام نویسنده، "عنوان مقاله" داخل گیومه، نام نشریه، شماره نشریه، سال انتشار.

- فصلنامه: فیروزجایی، علی، «ارزش بدیهیات در فلسفه مشاء»، فصلنامه حکمت، ۱۳۹۰، شماره ۳۸.

- نشریه: علی امامی، «فضائل حضرت خدیجه سلام الله علیها»، شمیم یاس، شماره ۱۲۴، سال ۱۳۹۲.

- روزنامه: فلاح زاده، محمد حسن، مروری بر برخی بایدها و نبایدهای فقهی و اخلاقی آئین‌های عزاداری، روزنامه کیهان، شماره ۲۰۹۶، ۹۳/۸/۶.

- پایان‌نامه: نامدار، فاطمه، تأثیر مباحثات کلامی علامه حلی در توسعه علم کلام، مؤسسه آموزش عالی حوزوی معصومیه، قم، پایان نامه سطح ۳، ۱۳۹۰.

- منابع دیجیتالی: کاتوزیان، ناصر، «اخلاق و حقوق»، فصلنامه اخلاق و فناوری، سال دوم، شماره

های ۲ و ۱۳۸۶. در پایگاه مجلات تخصصی نورمگز www.noormags.ir

- سایت های اینترنتی

مثال: سایت تبیان، ۲۵ مهر ۱۳۹۳

۱۵- پیوست‌ها

پیوست پایان‌نامه شامل تصاویر، جداول، نمودارها و سایر مواردی است که در صورت لزوم برای تکمیل اطلاعات پایان‌نامه به آن ضمیمه می‌شوند. پیوست‌ها بعد از فهرست منابع قرار می‌گیرند. شماره گذاری صفحات پیوست با حروف ابجد انجام می‌شود (از ابتدای حروف ابجد).

- تصاویر، جداول و نمودارها باید دارای شماره و عنوان باشند که به صورت وسط‌چین در زیر آنها نوشته می‌شود. (پیوست شماره ۱۰، ۱۱ و ۱۲)

۱۶- چکیده فارسی

چنانچه پایان‌نامه به زبان عربی نگاشته شود، علاوه بر چکیده عربی در ابتدای پایان‌نامه، چکیده فارسی آن نیز پس از پیوست‌ها قرار می‌گیرد.

- نحوه شماره گذاری صفحات

شماره صفحات در پایین صفحه، قسمت وسط قرار می‌گیرد. فاصله شماره تا پایین صفحه اسانتی متر است. بهتر است برای شماره گذاری صفحات از امکانات ورد (word) استفاده شود.

یادآور می‌شود: صفحات قبل از تحدیدیه فاقد شماره است. از صفحه تحدیدیه تا مقدمه با حروف ابجد و از مقدمه تا آخرین صفحه پایان‌نامه با اعداد ترتیبی شماره‌گذاری می‌شوند. صفحات حاوی عناوین فصول نباید شماره داشته باشند، اما در شمارش صفحات لحاظ می‌شوند. پیوست‌ها نیز با حروف ابجد شماره‌گذاری می‌شوند.

- ارجاعات (پاورقی)

پاورقی به توضیح، ترجمه، اظهارنظر، یادداشت و یا ارجاعی گفته می‌شود که بیرون از متن و در پایین صفحه می‌آید. پاورقی‌ها از نظر محتوا و اطلاعاتی که در بر دارند به توضیحی، ارجاعی و ترکیبی تقسیم می‌شوند.

پاورقی‌ها در زیر یک نیم‌خط پررنگ و دو شماره ریزتر از قلم متن یعنی با (۱۲ Lotus B) نوشته می‌شود.

پاورقی‌های هر صفحه به طور جداگانه از عدد ۱ شروع می‌شود. فاصله آخرین خط پاورقی با لبه پایینی صفحه، ۲ سانتی متر است.

برای ارجاع‌دهی شیوه‌های مختلفی وجود دارد. ارجاع در پایان هر فصل (پی‌نوشت)، ارجاع در پاورقی و ارجاع درون متن، سه شیوه عمده‌اند. ملاک در انتخاب هر شیوه، سهولت، تمرکز ذهنی خواننده و رواج آن در مجامع علمی است. البته نحوه ارجاع دهی نیز باید بنا به شیوه‌نامه نگارش هر مؤسسه یا مرکز علمی-پژوهشی صورت گیرد. شیوه ارجاع در پایان نامه‌های حوزه‌های علمیه خواهران، ارجاع در پاورقی و شیوه ارجاع در مقاله علمی، ارجاع درون متن است. القاب و عناوین مانند آیت الله، حجت الاسلام، استاد، دکتر، مهندس، شهید و... در پاورقی حذف می‌شوند.

انواع پاورقی

۱- پاورقی توضیحی

در این نوع پاورقی به شرح اصطلاحات دشوار، توضیح وقایع و پدیده‌های ناشناخته، ترجمه و یا نقد و نظر در مورد مطلبی پرداخته می‌شود.

۲- پاورقی ارجاعی

این نوع پاورقی به منظور اعتبار بخشیدن به تحقیق است و شامل منابعی است که به نحوی از آنها در تحقیق استفاده شده است و به نوعی بیانگر امانت‌داری پژوهشگر است.

۳- پاورقی ترکیبی

از ترکیب پاورقی توضیحی و ارجاعی پدید می‌آید. زمانی که محقق در پاورقی توضیحی خود از منبع دیگری کمک گرفته است، علاوه بر توضیح آن مطلب در پاورقی، نشانی کامل منبعی که از آن گرفته شده است نیز در انتهای توضیح ذکر می‌شود.

- شیوه تنظیم پاورقی ارجاعی

پاورقی ارجاعی بسته به نوع منبع، اشکال مختلفی دارد:

الف) کتاب:

نام و نام خانوادگی نویسنده، عنوان کتاب، نام مترجم یا مصحح یا محقق، جلد، چاپ چندم، محل نشر: انتشارات، سال نشر، شماره صفحه

مثال: مرتضی مطهری، اسلام و مقتضیات زمان، ج ۲، چاپ سوم، قم: صدرا، ۱۳۷۳، ص ۳۵

اگر همان منبع بلافاصله بعد از منبع قبلی ذکر شد، به جای تکرار سند، کلمه «همان» آورده می‌شود.

مثال

در صورت تکرار ارجاع به یک منبع بدون فاصله - می‌توان از کلمه «همان مدرک» استفاده نمود.

مثال: فرض کنید محقق از کتاب مرتضی مطهری، اسلام و مقتضیات زمان، ج ۲، چاپ سوم، قم: صدرا، ۱۳۷۳، ص ۳۵ مطلبی را نقل و نشانی آن را ذکر کرده است. اگر محقق بلافاصله در بند بعدی و یا در صفحه یا صفحات بعد، دوباره از این کتاب و همان صفحه استفاده کرد، بدون این‌که در این بین از منبع دیگری استفاده کند، به جای نشانی، کلمه «همان» ذکر می‌شود.

- اگر فقط شماره صفحه عوض شده بود، شماره صفحه ذکر می‌شود. مثال: همان، ص ۴۰
- اگر همان منبع با فاصله آورده شود، مثلاً از کتاب «اسلام و مقتضیات زمان» مطلبی ذکر شده و در صفحات یا فصل‌های بعدی، پس از استفاده از سایر منابع، دوباره از این کتاب استفاده شود، به این صورت ارجاع داده می‌شود:

نام و نام خانوادگی نویسنده، عنوان کتاب، شماره صفحه.

مثال: مرتضی مطهری، اسلام و مقتضیات زمان، ص ۳۶

- چنانچه این منبع با تجدید نظر یا اضافات مجدداً چاپ شده و محقق ناگزیر به استفاده از چاپ جدید باشد، در این صورت بایستی نشانی آن و یا تغییرات آن در پاورقی می‌آید.
در صورتی که نویسنده چند کتاب داشته باشد و از منابع مختلف وی با فاصله استفاده شود، برای بار نخست نشانی‌ها کامل نوشته شده، اما در ارجاعات بعدی به صورت زیر عمل می‌شود:

نام و نام خانوادگی نویسنده، عنوان کتاب، شماره صفحه.

- مرتضی مطهری، اسلام و مقتضیات زمان، ج ۲، چاپ سوم، قم: صدرا، ۱۳۷۳، ص ۳۵

- مرتضی مطهری، عدل الهی، ص ۶۵

- اگر کتابی دو یا سه نویسنده داشته باشد، به ترتیبی که نام آنها روی جلد کتاب درج شده، در پاورقی آورده می‌شود.

مثال:

- احد فرامرز قراملکی احد، عذرا شالباف، تدوین پایان نامه (شیوه‌ها و مهارت‌ها)، قم: زیتون،

۱۳۸۹، ص ۱۸

- اما اگر بیشتر از سه نویسنده باشد: نام و نام خانوادگی اولین نویسنده به همراه کلمه (و دیگران) آورده می‌شود.

به طور مثال: محمدعلی عسکری و دیگران، سرشت انسان از دیدگاه فلاسفه مسلمان،....

اگر کتاب دارای مجموعه نویسندگان بوده و نویسنده اصلی مشخص نیست یا توسط ارگانی به چاپ رسیده است، نام ارگان یا عبارت مجموعه نویسندگان درج می شود.

مثال: کمیسیون سیاست های راهبردی مجلس، سیاست های حاکم بر نظام تعلیم و تربیت، تهران: مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۷، ص ۱۸

- اگر در ارجاع فقط از یک صفحه منبعی استفاده شود، علاوه بر اطلاعات دیگر، شماره صفحه به صورت ص ۱۲۰ نوشته می شود. اما اگر از چند صفحه متوالی استفاده شود به صورت صص ۱۲۵-۱۲۰ نوشته می شود.

مثال:

مرتضی مطهری، انسان کامل، قم: صدرا، ۱۳۶۸. صص ۲۰-۱۸

مرتضی مطهری، انسان کامل، قم: صدرا، ۱۳۶۸، صص ۱۲۳-۱۲۰

اگر محقق یک مطلب را از کتب مختلف چند نویسنده یا چند مفسر بیان می کند، نشانی هر کدام به ترتیب اولویت ذکر می شود. اولویت با منبعی است که محقق به طور مستقیم از آن استفاده کرده است. در ادامه سایر منابعی که به گونه ای همین مبحث را بیان کرده اند با حرف (و) به آن عطف می شوند مثلاً:

مرتضی مطهری، انسان کامل، ص ۱۸ و عبدالله جوادی آملی، زن در آینه جلال و جمال، قم: اسراء، ۱۳۷۸، ص ۵ و..

- چنانچه منبعی از سوی چند ناشر منتشر شده و یا در چند نوبت و در سال های مختلف چاپ شود، حتی الامکان پژوهشگر از یک چاپ از انتشاراتی مشخص استفاده کند.

- اگر محقق مطلبی را با واسطه از یک منبع نقل کرد، به شیوه زیر ارجاع داده شود

مرتضی مطهری، انسان کامل، قم: صدرا، ۱۳۶۸ به نقل از عبدالله جوادی آملی، زن در آینه جلال و جمال، قم: اسراء، ۱۳۷۸، ص ۵

شیوه ارجاع دهی به آیات:

- در ارجاع به آیات، ابتدا نام سوره، سپس شماره آیه ذکر می شود. مثال: بقره، ۳۹ و در برخی موارد شماره سوره را داخل پرانتز رو به روی اسم سوره درج می کنند که هر دو شیوه معمول است. در پایان نامه های حوزه های علمیه خواهران ذکر شماره سوره توصیه می شود.

مثال: بقره (۲)، آیه ۳۹

شیوه ارجاع دهی به احادیث:

در صورتی که احادیث در منبعی دارای شماره باشند، علاوه بر سایر مشخصات، شماره حدیث نیز ذکر می شود.

مثال: محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۲، ص ۱۱، ح ۲۵

ب) مجموعه مقالات

نام و نام خانوادگی نویسنده، "عنوان مقاله" داخل گیومه، عنوان کتاب مجموعه مقالات، شماره چاپ، نام و نام خانوادگی گردآورنده، محل انتشار: نام ناشر، سال نشر، شماره صفحه
مثال:

اکبر قاسمی، "شیوه های نوین معماری در آفریقای جنوبی"، مجموعه مقالات استعمار فرانو، چاپ - سوم، دیانت، تهران: هاشم، نشر افق، ۱۳۷۸، ص ۶۴

ج) مقالات علمی

نام و نام خانوادگی نویسنده، عنوان مقاله، مترجم (اگر مقاله ترجمه شده باشد) نام نشریه، سال انتشار، شماره نشریه، شماره صفحه.

مثال: علی فیروزجایی، ارزش بدیهیات در فلسفه مشاء، فصلنامه حکمت، ۱۳۹۰، شماره ۳۸، ص ۲۲

در مورد مقالات دائرة المعارفها، پس از نام مجموعه به نام ویراستار یا سر ویراستار و مشخصات چاپی اشاره می شود.

مثال: ناجی حسین، «پوریای ولی»، دایرة المعارف بزرگ اسلامی، زیر نظر کاظم موسوی بجنوردی،

تهران، مرکز دایرة المعارف بزرگ اسلامی، ۱۳۸۳، صص ۷۴۳ - ۷۴۴

د) پایان نامه

نام و نام خانوادگی پژوهشگر، عنوان پایان نامه، نام واحد آموزشی حوزوی یا دانشگاهی، شهر محل واحد حوزوی یا دانشگاهی، مقطع تحصیلی، سال، شماره صفحه
مثال پایان نامه حوزه:

فاطمه نامدار، تأثیر مباحثات کلامی علامه حلی در توسعه علم کلام، مؤسسه آموزش عالی

حوزوی معصومیه، قم، پایان نامه سطح ۳، ۱۳۹۰، ص ۴۶

مثال پایان نامه دانشگاه:

محسن قاسمی، سرشت انسان از دیدگاه مولانا و محی الدین عربی، دانشکده علوم انسانی دانشگاه

تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، سال ۱۳۸۹، ص ۱۳۲

ه) منابع دیجیتالی

- نرم افزارها

در استفاده از نرم افزارهای علمی مانند نرم افزارهای نور، نشانی منبع موجود در نرم افزار ذکر شده و در نهایت عبارت «در نرم افزار...» می آید
مثال: ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۲۱۵ در نرم افزار مجمع التفاسیر

- کتابخانه های الکترونیکی

کتاب و نشریات الکترونیکی:

دارای نمونه چاپی: مانند استناد به کتاب و مقالات، عمل شود

بدون نمونه چاپی: [سایت تبیان، ۲۵ مهر ۱۳۹۳](#)

- سایت های اینترنتی

در صورت ضرورت استناد به سایت های اینترنتی، همانند استناد به مقالات، عمل می شود. اما به جای مشخصات چاپ، نشانی دقیق سایت و تاریخ دسترسی به آن حتما ذکر شود.

نام و نام خانوادگی نویسنده، عنوان مقاله، نام سایت، تاریخ دسترسی به سایت.

..... [سایت تبیان، ۲۵ مهر ۱۳۹۳](#)

تذکرات مهم در تنظیم متن اصلی

مطالبی که بدون دخل و تصرف عیناً از یک منبع، نقل قول مستقیم می شوند، داخل گیومه قرار می گیرند. همچنین باید با دوفونت ریزتر از متن اصلی (**B Lotus 12**) نوشته و چپ چین شوند. نقل قول کمتر از دو سطر، داخل متن اصلی، با همان قلم داخل گیومه نگاشته می شود. اما..... (تعداد سطرهای نقل قول مشخص شود)

در متن اصلی حتی الامکان از ترجمه آیات و روایات استفاده شود. ترجمه به صورت چپ چین و داخل گیومه قرار می گیرد و اصل آیه یا روایت و نشانی آن در پاورقی ذکر می شود. در صورت نیاز به ذکر آیات و روایات درون متن، حتماً به صورت **بولد** و داخل گیومه «...» نوشته، ترجمه و نشانی آن در پاورقی ذکر می شود.

متن پایان نامه یک نوشته علمی است و باید با زبان علمی نگاشته شود. در نگارش متن اصلی موارد ذیل

مورد توجه قرار گیرد:

- روان بودن و رسایی متن: از به‌کارگیری واژه‌های نامأنوس، عبارات پیچیده و نامفهوم، جملات طولانی و... پرهیز شود.
- پرهیز از به‌کارگیری واژه‌های غیر فارسی در متن و چکیده: از به‌کاربردن واژه‌های (عربی، انگلیسی و...) در متن خودداری شود. اگر لازم بود واژه‌ای نوشته شود معادل فارسی آن را در متن اصلی نوشته و با شماره مشخص می‌کنند. عربی یا لاتین آن واژه در پاورقی، نگاشته می‌شود.
- پرهیز از قلم فرسایی طولانی و بیهوده و به‌کارگیری واژه‌های احساسی
- رعایت علائم نگارشی و ویرایشی در متن
- تطابق محتوا با عنوان: محقق بایستی مطالب محتوایی را در راستای عنوان مصوب پایان‌نامه و مطابق با طرح تفصیلی بنویسد.
- نگارش و بازنویسی محتوا به قلم محقق: مجموعه مطالب و عباراتی که به صورت مستقیم از منابع نقل می‌شود، نباید ساختار کلی تحقیق را تشکیل دهد. به گونه‌ای که اگر آن مطالب از متن حذف و برداشته شود، ساختار کلی تحقیق آسیب ببیند. لازم به ذکر است که نقل قول‌های مستقیم جزء حداقل ۱۰۰ صفحه محاسبه نمی‌شود.

فهرست منابع

- ۱- اسحاقی، حسین، اصول و مهارت‌های پایان‌نامه نویسی،
- ۲- حافظ‌نیا، محمدرضا، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی (تجدید نظر اساسی با اضافات)، چاپ نوزدهم، تهران: سمت، ۱۳۹۲.
- ۳- فرامرز قراملکی، احد و شالباف عذرا، تدوین پایان‌نامه (شیوه‌ها و مهارت‌ها)، قم: زیتون، ۱۳۸۹.
- ۴- قائمی، علی، روش تحقیق، تهران: انتشارات امیری، چاپ دوم، ۱۳۷۲.
- ۵- محمدی، بیوک، درآمدی بر روش تحقیق کیفی، تهران، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۷.
- ۶- شیوه‌نامه تدوین و نگارش دانشگاه امام صادق علیه السلام
- ۷- شیوه‌نامه تدوین و نگارش دانشگاه باقرالعلوم علیه السلام
- ۸- شیوه‌نامه تدوین و نگارش دانشگاه تربیت مدرس
- ۹- شیوه‌نامه تدوین و نگارش پایان‌نامه جامعه المصطفی
- ۱۰- شیوه‌نامه تدوین و نگارش پایان‌نامه موسسه حوزوی امام رضا علیه السلام.
- ۱۱- و.....

(پیوست شماره ۱)

شورای سیاستگذاری حوزه های علمیه خاوران (B Titr14)

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران (B Titr14)

معاونت پژوهش (B Titr14)

عنوان (B Titr12)

قضا و قدر الهی و شرور از دیدگاه ابن سینا،

ملاصدرا و علامه طباطبایی (B Titr28)

استاد راهنما (B Titr12)

حجت الاسلام والمسلمین.... (B Titr14)

استاد مشاور (B Titr12)

سرکار خانم..... (B Titr14)

نگارنده (B Titr12)

زهرا حسینی (B Titr14)

سال تدوین (B Titr14)

۱۳۹۳

زهرا حسینی (B Titr14) قضا و قدر الهی و شرور از دیدگاه ابن سینا، ملاصدرا و علامه طباطبایی (B Titr14) سطح ۳ (B Titr14)

(پیوست شماره ۲)

شورای سیاستگذاری حوزه های علمیه خاوران (B Titr14)

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران (B Titr14)

معاونت پژوهشی (B Titr14)

عنوان (B Titr12)

قضا و قدر الهی و شرور از دیدگاه ابن سینا ،

ملاصدرا و علامه طباطبایی (B Titr28)

استاد راهنما (B Titr12)

حجت الاسلام والمسلمین.... (B Titr14)

استاد مشاور (B Titr12)

سرکار خانم..... (B Titr14)

نگارنده (B Titr12)

زهرا حسینی (B Titr14)

سال تدوین (B Titr14)

۱۳۹۳

(پیوست شماره ۳) (کادری که در نمونه ملاحظه می شود، صرفاً برای تشخیص محدوده عکس است).

نمونه تحمیدیه (تقدیر و یا تقدیم و شکر)

حمد و سپاس خدایی را که گردش کائنات را بر مدار توحید بنا نهاد و جمله مخلوقات را «طوعاً و کرها» را بر محور آن به حرکت واداشت. آنگاه اعجاب انگیز ترین مخلوق خویش را که مسجود ملائک قرار گرفته بود به رخ عالم علیا کشید و خود را به جهت چنین خلقت سترگی ستود: «فتبارک الله احسن الخالقین». پس از آن آیات «آفاق» ی و «انفس» ی خویش را فراروی انسان نهاد و بزرگترین کتاب هستی و تنزل یافته از عالم علوی را به دنبال سلسله پیام‌آوران خویش هم‌نشین موجودی قرار داد که مدال «ولقد کرّمنا بنی آدم» بر شانه‌های او می‌درخشید. اینک این مائیم و نشانه‌های تکوینی و تدوینی حق، تا راه خود را از پسِ «ظلمات فوق ظلمات» به سمت ابدیت بیائیم.

مجموعه‌ی جهان هستی نظام احسن و مظهر اسمای حق تعالی است. تفحص در کلام حکما نشان می‌دهد آنچه شر پنداشته می‌شود یا عدمی است و یا نسبی و در واقع در جهان چیزی جز خیر و حسن مشهود نیست. ملاصدرا، ابن‌سینا و علامه طباطبائی از جمله فیلسوفانی هستند که به تناسب بحث قضا و قدر، تبیین جامعی از ابعاد مسأله شرور ارایه داده‌اند و در بیشتر آثار فلسفی خود از نظریه عدمی بودن شرّ دفاع و آن را برهانی دانسته‌اند. نظام احسن برخاسته از علم الهی در دستگاه فلسفی این اندیشمندان به طور خاص، جایگاه ویژه‌ای دارد. ملاصدرا بر پایه نظام فلسفی خود جهان هستی را برآمده از علم الهی میدانند. وی بر اساس مبانی فلسفی خود از جمله؛ اصالت وجود، تشکیک در وجود، نیست‌انگاری شر و مساوقت وجود با خیر به مسأله شرّ پاسخ می‌گوید و قضا و قدر الهی را دو مرتبه از مراتب علم خداوند می‌داند. علامه طباطبائی از یک سو همانند ملاصدرا نظام حاکم بر هستی را استوارترین نظام دانسته و آن را مبرهن ساخته است و از سوی دیگر از نظریه نیست‌انگاری شرّ دفاع نموده، از این طریق به مسأله شرّ پاسخ می‌گوید. از دیدگاه ابن‌سینا قضا، وجود موجودات در عالم عقلی و قدر ایجاد اسباب برای مسببات است. به عقیده وی با وجود اینکه خداوند قادر مطلق است، حذف شرور غیر ممکن است زیرا وجود شرور جزئی در نظام هستی، لازمه عالم مادی است. در نگاه کلی، همه چیز در نظام آفرینش زیبا و احسن است. ماده و جهات امکانی، همچنین تضاد و تصادماتی که در بین متحرکات و عالم ماده وجود دارد، زمینه و سبب بروز شرّ را بطور نسبی و بالعرض در قضای الهی فراهم کرده است و هر سه حکیم به آن اذعان دارند.

کلید واژه‌ها: قضا، قدر، نظام احسن، خیر، شر، علم الهی.

نمونه فهرست مطالب

۱	مقدمه
۳	فصل نخست: کلیات تحقیق
۴	گفتار نخست: طرح تحقیق
۵	الف: تبیین موضوع
۶	ب: اهمیت و ضرورت تحقیق
۶	ج: اهداف و فواید تحقیق
۶	د: پیشینه تحقیق
۷	ه: سوالات تحقیق
۷	ز: فرضیه تحقیق
۷	ح: پیش فرض های تحقیق
۸	ط: مفاهیم و متغیرها
۸	ی: روش تحقیق
۹	ک: سازماندهی تحقیق
۹	ل: محدودیت ها، مشکلات و موانع تحقیق
۱۰	گفتار دوم: مفهوم شناسی
۱۰	الف: قضا و قدر
۱۵	ب: شرور
۲۰	فصل دوم: قضا و قدر از منظر ابن سینا، ملاصدرا و علامه طباطبائی
۲۱	گفتار نخست: قضا و قدر از دیدگاه ابن سینا
	الف:

..... (ب)

گفتار دوم: قضا و قدر از دیدگاه ملاصدرا ۳۵

گفتار سوم: قضا و قدر از دیدگاه علامه طباطبایی ۵۲

گفتار چهارم: اشتراکات و افتراقات دیدگاه سه حکیم در رابطه با قضا و قدر ۶۵

فصل سوم: شرور از دیدگاه ابن سینا، ملاصدرا و علامه طباطبایی ۸۰

گفتار نخست: شرور از دیدگاه ابن سینا ۸۱

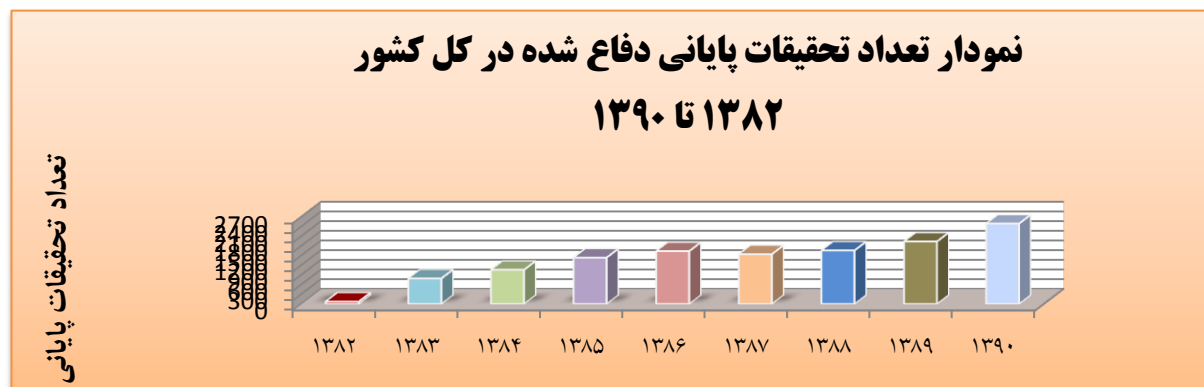
گفتار دوم: شرور از دیدگاه ملاصدرا ۹۳

گفتار سوم: شرور از دیدگاه علامه طباطبایی ۱۱۵

گفتار چهارم: اشتراکات و افتراقات دیدگاه سه حکیم در رابطه با شرور ۱۳۲

نتیجه گیری ۱۴۵

فهرست منابع ۱۴۸

۱- (نمودار تحقیقات پایانی دفاع شده)

۲- (پیوست شماره ۱۱)

نمونه جدول:

ردیف	موضوع	تعداد	درصد
۱	کودک	۳۷۷	۲٪
۲	تربیت	۱۱۳۶	۶٪
۳	جوان	۵۶۷	۳٪
۴	زن و خانواده	۲۵۹۷	۱۴٪
۵	حجاب و پوشش زن	۳۰۹	۱/۷٪
۶	قرآنی	۵۶۴۰	۳۰٪
۷	اخلاقی	۹۸۸	۵٪
۸	فقه و حقوق	۶۵۹	۳/۵٪
۹	نهج البلاغه	۲۶۷	۱/۵٪
۱۰	سیره معصومین (ع)	۹۴۳	۵٪
۱۱	مهدویت	۹۳۸	۵٪
۱۲	عاشورا	۱۷۳	۱٪
۱۳	رجعت	۹۸	

۲- (جدول پراکنندگی موضوعی تحقیقات پایانی)

(بیوست شماره ۱۲)

نمونه عکس:

۳- (کمیسیون شماره ۲ اساتید داور تحقیق پایانی)